

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

Zrinka Stojko

KNJIŽNICA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U ČAKOVCU

diplomski rad

Mentor: dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, 2013.

Sadržaj

1. UVOD	2
2. ZRINSKI U ČAKOVCU	4
2.1. Ban Nikola Zrinski Sigetski (1508.-1566.)	4
2.2. Juraj (IV.) Zrinski Stariji (1549.-1603.)	5
2.3. Ban Nikola (VII.) Zrinski Čakovečki (1620.-1664.)	6
2.4. Ban Petar Zrinski (1621.-1671.)	8
2.5. Adam Zrinski (1662.-1691.)	9
3. OSNIVANJE FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U ČAKOVCU	10
3.1. Nikola Zrinski nalaže gradnju crkve i samostana	10
3.2. Odbijanje pavlina	11
3.3. Dolazak franjevac	12
3.4. Izgradnja zidanog samostana, crkve i tornja	13
3.5. Uloga franjevac	14
4. KNJIŽNICA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA	15
4.1. Knjižnica danas	16
4.2. Knjižni fond	18
4.2.1. 16. stoljeće	18
4.2.2. 17. stoljeće	19
4.2.3. 18. stoljeće do polovice 19. stoljeća	20
4.3. Periodika	27
5. ZAKLJUČAK	28
6. LITERATURA	30

1. UVOD

Povijest svih kršćanskih redova najuže je povezana s knjigama i knjižnicama. Knjige su služile i za liturgijske obrede i za duhovnu obuku svećenstva. Kod benediktinaca, a kasnije i kod novijih redova – franjevaca, dominikanaca, augustinaca i pavlina i kod nas se poštovala odredba da svaki redovnik u dane korizme mora pročitati barem jednu knjigu. Tako su se u posebnim prostorijama samostana počele sakupljati knjige.

Franjevce, odnosno Red manje braće, osnovao je Franjo Asiški uz odobrenje pape Inocenta III. 16. travnja 1209. godine. Red se vrlo brzo širio svijetom. Na hrvatsko područje došli su vrlo rano, vjerojatno još za vrijeme života sv. Franje. Franjevci su u hrvatskim krajevima zadnjih nekoliko stoljeća najbrojniji crkveni red, a među svim franjevačkim provincijama, Provincija sv. Ćirila i Metoda pokriva najveće područje u Hrvatskoj, od Međimurja na sjeveru preko Like i Primorja do Slavonije i Bačke u Vojvodini.

Franjevački samostani u Hrvatskoj ponose se bogatim zbirkama rukopisnih i tiskanih knjiga koje su se čuvala u knjižnicama. Iako su samostanske knjižnice stradavale u požarima, ratnim pustošenjima i drugim nevoljama koje su ih snalazile, i danas su samostanske knjižnice izvor bogate knjižnične građe.

U ovom radu želim prikazati povijest knjižnice Franjevačkog samostana u Čakovcu, njen sadržaj i značenje.

Franjevci u Čakovcu imaju dugu povijest. Prvi put došli su u Čakovec prije više od 350 godina, na poziv bana Nikole Zrinskog, 1659. godine, koji je dao sagraditi crkvu sv. Nikole biskupa i zgradu za smještaj redovnika, koja će 1677. službeno biti proglašena samostanom. Od tad postoje i uvjeti za osnivanje franjevačke knjižnice, prema dokumentaciji osnovane već 1707. godine.

U najstarijoj sačuvanoj samostanskoj kronici anonimni pisac zapisuje: „*Slavna Provincija svetoga Ladislava kralja Reda manje braće, koja pod geslom opsluživanja Pravila vojuje za Boga u Slavoniji i dijelovima Mađarske, pribraja svojemu Redu ovaj novi samostan u Čakovcu koji se nalazi na području Mađarske između obala rijeka Drave i Mure u biskupiji pak Zagrebačkoj, a posvećen je svetome Nikoli biskupu.*“¹

¹Kapun, V. Tristo i pedeset godina franjevaca u Čakovcu // Franjevci u Čakovcu : Fotomonografija. Čakovec : Franjevački samostan Čakovec, 2009.

Franjevci i slavna obitelj Zrinski dugo su usko povezani, i okosnica su kulturnog i ekonomskog razvoja Čakovca kao dijela Hrvatske, unatoč dugogodišnjim naporima da se Međimurje pripoji Mađarskoj. Povijesne prilike u Međimurju bile su drugačije nego u drugim dijelovima Hrvatske zbog toga što se oko crkvene jurisdikcije katoličke crkve u Međimurju vodila stalna borba između Zagrebačke biskupije i mađarskih biskupija. Granice Zagrebačke biskupije su za mađarske crkvene vlasti oduvijek bile sporne. Naime, kako je Međimurje u administrativnom smislu dugo² bilo sastavnim dijelom mađarske županije Zala, mađarske su crkvene vlasti nastojale Međimurje uvrstiti u neku od mađarskih biskupija, iako je na tom prostoru uvijek prevladavao narod koji je govorio slavenskim odnosno hrvatskim jezikom. Nakon pripojenja Međimurja Mađarskoj 1861. mađarski jezik postaje službeni jezik svugdje osim u crkvi. Zato su se mađarske vlasti okomile na međimurske svećenike.

Međimurje obiluje sakralnim spomenicima, možda kao ni jedan drugi kraj u Hrvatskoj. Na samo 730 km² površine i 120 tisuća stanovnika nalazi se preko 500 sakralnih objekata samo katoličke crkve. Velik broj njih neupitne je umjetničke vrijednosti.

Najveći i najvažniji sakralni spomenici u Međimurju svakako su župne crkve. Međimurske crkve izvana izgledaju jednostavno, ali su iznutra bogato ukrašene.

Knjižnica franjevačkog samostana u Čakovcu u ovom trenutku još uvijek nije otvorena za javnost, i bit će interesantno zaviriti u bogatstvo koje se skriva među njenih desetak tisuća svezaka.

Rad se temelji na literaturi koja je objavljena na temu povijesti grada Čakovca, čakovečkog samostana i crkve, te drugim dostupnim dokumentima koje su mi čakovečki franjevci preporučili i stavili na raspolaganje.

Ovim putem želim najljepše zahvaliti gvardijanu Franjevačkog samostana u Čakovcu, pateru Stanku Belobrajdiću, i posebno fra Anđelku Rakhelu, donedavnom dugogodišnjem voditelju Knjižnice, na svim pruženim informacijama, savjetima, preporukama i nadasve na dopuštanju pristupa knjižničnom blagu koje je još uvijek duboko skriveno unutar drevnih samostanskih zidina.

---

²Prema Vladimir Kalšan, „Iz vjerskog života Međimurja“, već od 11. stoljeća, a prema Dr. Ivan Damiš, „Iz prošlosti župe Čakovec“ od 1593., kad je Juraj Zrinski Stariji utjecao na kralja Rudolfa II. da Međimurje postane dio mađarske županije Zala. Naime, Juraj Zrinski htio je postati „pravim“ županom. U Međimurju to nije mogao postići, jer je ono pripadalo varaždinskoj županiji i imalo svog župana – grofa Tomu Erdödyja. Mogao je postati županom u Županiji Zala, ali prema ondašnjim propisima netko je mogao postati županom samo ondje gdje je imao posjede. Zato je Juraj Zrinski inzistirao na pripojenju mađarskoj županiji Zala.

2. ZRINSKI U ČAKOVCU

Povijest Čakovca počinje još u rimsko doba kad je na tom području bila vojna postaja Aquama, I-IV. st. n. e. Tokom 13. stoljeća osnovana je većina međimurskih naselja, a u središnjem dijelu tada močvarnog i šumovitog područja grof Dimitrije Csaky 1267. godine podiže drvenu utvrdu nazvanu Csaktornya odnosno Csakov toranj. U 14. stoljeću Čakovec je u vlasništvu obitelji Lacković.

1547. godine Čakovec dolazi u posjed hrvatskog bana Nikole (Šubića³) Zrinskog Sigetskog. Time počinju gotovo tri stoljeća vladavine obitelji Zrinskih u Međimurju, i svih pet generacija slavne obitelji imat će veliki utjecaj na rast i razvoj Čakovca i Međimurja. Obitelj Zrinski snažno je razvila trgovinu kojom su se intenzivno bavili još u 16. stoljeću. Iz Međimurja se izvozilo vino (Zrinski su imali čak 10 vinograda u Međimurju i svaki je imao klet s pivnicom i posebnog službenika koji se o njemu brinuo. Ukupno su prosječno dobivali oko 250.000 litara vina koje se čuvalo u glavnom podrumu na čakovečkom dvoru.⁴), poljoprivredni proizvodi, stoka i drvo čak do Venecije. Od luke Bakar do Čakovca Zrinski su održavali stalan trgovački put. Osnivanje franjevačkog samostana u Čakovcu i osiguranje sredstava za gradnju crkve i samostana njihova je najveća investicija u sakralne objekte u Međimurju.

2.1. Ban Nikola Zrinski Sigetski (1508.-1566.)

Ban Nikola Zrinski Sigetski ratovao je protiv Turaka od najranije mladosti. 1529., u svojoj 21. godini sudjelovao je u obrani Beča od Turaka. 1542. je zajedno s 400 Hrvata spasio Peštu od Turaka. Za vrijeme svog banovanja Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom (1542.-1557.) od Turaka je spasio „ostatke ostataka“ tih triju kraljevina. Za njegove vojne zasluge, u ime

---

³Nikola Šubić Zrinski ne postoji kao povijesna osoba. Postoji samo Nikola Zrinski, eventualno s pridjevom Sigetski. Naime, nakon što je Jurju Zrinskom (sinu Mladena II. Šubića) oduzeto dotadašnje obiteljsko središte Ostrovica, Šubići se sele u Zrin (1347.) i pritom odbacuju staro prezime i uzimaju novo, prema novom sjedištu - Zrinski. Od tog vremena, tj. sredine 14. stoljeća, potomci Jurja Zrinskog se nikad ne nazivaju Šubićima. Nikola Šubić Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na: http://hr.wikipedia.org/wiki/Nikola_%C5%A0ubi%C4%87_Zrinski (22.06.2013.).

⁴Kalšan, Vladimir. Zrinski i dolazak Franjevaca u Čakovec, Nikola i Adam Zrinski. // 350 godina franjevaca u Čakovcu: Zbornik radova sa znanstvenog skupa. Čakovec : Franjevački samostan Čakovec, 2010.

naknade za ovo ratovanje, kralj Ferdinand I. 1. siječnja 1547. godine poklonio mu je Međimurje, i u to vrijeme počinje značajan ekonomski i kulturni razvoj Čakovca. Dvorac je uređen i bogato ukrašen, okružen parkom i skulpturama slavnih vojskovođa i vladara. Nikola Zrinski proslavio se svojim junaštvom 1566. godine u bitci sa Turcima predvođenima sultanom Sulejmanom I. kod Sigeta u Mađarskoj, kad je tursku vojsku spriječio u njenom napadu na Beč. Pred svojim je vojnicima prisegnuo: *"Ja, Nikola knez Zrinski, obećavam najprije Bogu velikomu, zatim njegovu veličanstvu, našem sjajnomu vladaru i našoj ubogoj domovini i vama viteзовima da vas nikada neću ostaviti, nego da ću s vama živjeti i umrijeti, dobro i zlo podnijeti. Tako mi Bog pomogao!"*⁵ U probou iz sigetske utvrde u napadu na Turke Nikola Zrinski pogiba. Francuski kardinal Richelieu, ministar na dvoru kralja Luja XIII., napisao je: *„Čudo je trebalo da Habsburško carstvo preživi. I to čudo dogodilo se u Sigetu.“* Danas se Nikola Zrinski Sigetski slavi kao najveći hrvatski vojni junak.⁶

2.2. Juraj (IV.) Zrinski Stariji (1549.-1603.)

Juraj (IV.) Zrinski Stariji sin je Nikole Zrinskog Sigetskog i grofice Katarine Zrinski rođ. Frankopan. Bio je sljedbenik protestantizma i progonitelj katoličkih svećenika. Početkom sedamdesetih godina šesnaestog stoljeća Juraj Zrinski je osnovao tiskaru u Nedelišću kraj Čakovca. Pozvao je austrijskog tiskara Rudolfa Hoffhaltera da u Nedelišću postavi tiskarski stroj. Godine 1574. na njemu je tiskana prva i najstarija sačuvana knjiga na kajkavskom narječju hrvatskog jezika poznata pod nazivom *"Decretum tripartitum"*, koju je za tisak priredio varaždinski notar Ivanuš Pergošić pod naslovom *„Trojnstranchni Piszmotvor“* s posvetom Jurju Zrinskom. To je zapravo bio prijevod mađarskog originala knjige pravnih propisa, čiji je autor István Verböczy. Taj je pravni zbornik služio u Hrvatskoj kao zakonik do

---

⁵Nikola Šubić Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na: http://hr.wikipedia.org/wiki/Nikola_%C5%A0ubi%C4%87_Zrinski (22.06.2013.).

⁶Zanimljivo je da je Nikola Zrinski cijenjen i poštovan i u Japanu zbog svoje časne i samurajske smrti. U počast tom činu, japanski muški zborovi nerijetko izvode ariju iz opere "Nikola Šubić-Zrinski" koju su naučili 1919. nakon što su se hrvatski mornari (tada služeći u Austro-Ugarskoj mornarici) povlačili iz Sibira prema domovini, no brod im se nasukao pokraj grada Shimonoseki, jugozapadno od Honshua u Japanu. Tijekom popravka broda, mornari su bili nastanjeni u Kobeu, nedaleko od Osake, otprilike dva mjeseca, gdje su naučili lokalno stanovništvo pjesmu "U boj, u boj!" Izvor: Nikola Šubić Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na: http://hr.wikipedia.org/wiki/Nikola_%C5%A0ubi%C4%87_Zrinski (22.06.2013.).

1848., a u Mađarskoj do 1945. godine⁷. Time su se čakovečki velikaši uključili u europski trend tiskanja knjiga po narudžbi. Osim knjiga koje su zabranom protestantizma uništene, ostale bi se vjerojatno i sačuvale, da u pljački dvora Zrinskih u Čakovcu nije oteto i mnogo knjiga njihove velike knjižnice. Najznačajniji Jurjev doprinos rastu i razvoju grada Čakovca je dodjela povelje 29. svibnja 1579. s privilegijama stanovnicima okolice čakovečke utvrde, čime je Čakovec priznat kao trgovište i stvorena je osnova za daljnji razvoj naselja. Taj se dan danas obilježava kao Dan Grada Čakovca.

2.3. Ban Nikola (VII.) Zrinski Čakovečki (1620.-1664.)

Ban Nikola (VII.) Zrinski Čakovečki, sin Jurja V. i grofice Magdalene Széchy, praunuk Nikole Zrinskog Sigetskog, rodio se u Čakovcu gdje je proveo cijeli svoj buran i kratak život. Za hrvatsku povijest važne su njegove ratne pobjede, posebno ona 1664. kad uništava nekoliko kilometara dug čuveni turski „Sulejmanov most“ kod Osijeka i time stječe europsku slavu. 1647. godine kralj Ferdinand III. imenovao ga je hrvatskim banom.

Bio je poliglot (govorio je najmanje šest jezika: hrvatski, njemački, mađarski, latinski, turski i talijanski⁸), pjesnik i diplomat. Školovao se u Grazu i slovačkoj Trnavi, te potom putovao po Italiji. Kao i njegovi preci, i on pokazuje velik interes za književnost. Njegov spjev na mađarskom jeziku (kojeg je na hrvatski preveo njegov brat Petar)

Adrianskoga mora sirena (*Adriai tengernek syrenaia*, 1651.) pripada najboljem renesansnom europskom epskom pjesništvu. Autor je i prvog epa na mađarskom jeziku *Propast Sigeta*

Portret Nikole Zrinskog, ulje na platnu, Georgius Miller, oko 1700. Hodnik samostanske klauzure.

⁷Tripartitum. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Tripartitum> (23.06.2013.).

⁸Nikola VII. Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na: http://hr.wikipedia.org/wiki/Nikola_VII._Zrinski (22.06.2013.).

(*Opsidio Szigetiana/Szieti veszedelem*, 1647.-1648.) u kojem je opisao ratovanje svog pradjeda Nikole Zrinskog Sigetskog. U Mađarskoj ga smatraju najvećim likom mađarske barokne književnosti.

U njegovo doba utvrda u Čakovcu dostiže vrhunac raskoši i bogatstva. U njoj se nalaze zbirke oružja, zlata i srebra, mnoga vrijedna slikarska djela i druge umjetnine, te vrlo bogata knjižnica *Bibliotheca Zriniana*. Nikola je organizirao stručnu klasifikaciju knjiga i dao izraditi katalog knjižnice s naslovom "*Catalogum omnium librorum bibliothecae Csaktorniensis excellentissimi atque illustrissimi domini comitis Nicolai a Zrino nan. Anno Domini 1662. die 10. octobris*". Taj je katalog, sastavljen na latinskom jeziku, izuzetno vrijedan i raritetan, i srećom je očuvan do danas.⁹

Njegovom zaslugom u Čakovcu se 1659. godine osniva franjevački red.

Nikola Zrinski sam je sebe smatrao Hrvatom⁹, kako je to godine 1659. napisao u pismu svom prijatelju zagrebačkom dožupanu Ivanu pl. Luciću na latinskom jeziku, gdje se nalazi i slavna rečenica "*Ego mihi conscius aliter sum, etenim non degenerem me Croatam et quidem Zrinium esse scio*", koja u prijevodu glasi: "*Inače, svjestan sam, dapače znam, i neću zatajiti da sam Hrvat, i to Zrinski*".

Spomenik Nikoli Zrinskom u Čakovcu,
podignut 1904. i pripadnici Zrinske garde,
snimljeno 2012. godine

Nikola je poznao mnoge europske znanstvenike, filozofe i ostale znamenite osobe, te kontaktirao s njima. U Čakovcu je Zrinske posjetio i poznati turski putopisac i diplomat Evlija Čelebi, koji upravo u vrijeme dolaska franjevac u Čakovec bilježi da je „vidio“ da su „sve ulice lijepo popločane i uz njih poredano deset tisuća kuća pokrivenih crijepom“, i među njima „čak četrdeset samostana“, iako je Čakovec kao naselje tada tek bio u nastajanju i

⁹Znamenita je čakovečka zbirka knjiga Nikole Zrinskog očuvana gotovo na čudesan način. Tu najvredniju hrvatsku knjižnicu starijeg razdoblja spasio je sretan splet okolnosti. Nakon iznenadne pogibije bana Nikole, knjižnicu je naslijedio njegov, niti dvije godine star, sin Adam, koji se s majkom Sofijom i sestrom nešto kasnije odselio iz Čakovca. Na taj je način spriječeno da knjižnica bude u opasnosti od pljačke koja je uslijedila nakon smaknuća Adamova strica Petra Zrinskog u Bečkom Novom Mjestu 1671. godine. Tijekom Adamova života, kao i nakon njegove smrti, Bibliotheca Zriniana je nekoliko puta preseljavana (pa je dugo vremena bila i u dvorcu Bitov (Vötteu) u današnjoj južnoj Češkoj), da bi na kraju bila otkupljena 1893. godine od strane tadašnje Hrvatske zemaljske vlade i predana na čuvanje Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, gdje je i danas. Njen cjelokupni fond danas sadrži 731 knjigu neprocjenjive vrijednosti. Izvor: Nikola VII. Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na: http://hr.wikipedia.org/wiki/Nikola_VII._Zrinski (22.06.2013.).

formiranju, spontanom i neorganiziranom izgradnjom stambenih i gospodarskih zgrada oko Dvorca.

U dobi od 44 godine, pod nikad razjašnjenim okolnostima (u „napadu divljeg vepra za vrijeme lova“ ili po nalogu bečkog dvora zbog otvorenog pokazivanja nezadovoljstva potpisivanjem *Vašvarskog mira* između Habsburgovaca i Turaka, na veliku štetu Hrvatske i Ugarske, unatoč premoćnoj pobjedi nad Turcima) pogiba kod Kuršanca u Međimurju.

2.4. Ban Petar Zrinski (1621.-1671.)

Ban Petar Zrinski, brat Nikole Zrinskog, rodio se u Vrbovcu, a nakon bratove smrti trajno je došao živjeti u Čakovec. Bio je pjesnički prevoditelj. Supruga mu je bila Katarina r. Frankopan, polusestra Frana Krste Frankopana, i sama sklona književnosti. Pod njenim pokroviteljstvom Baltazar Milovec, svećenik rodom iz Međimurja, u Beču 1661. izdaje molitvenik „*Dvojdušni kinč*“, jedan od najljepših molitvenika hrvatske književnosti. Milovec je i prvi pisac koji kajkavsko narječje smatra hrvatskim jezikom. Petar Zrinski je 1665. imenovan hrvatskim banom.

Zajedno s Franom Krstom Frankopanom nastavio je borbu protiv Vašvarskog mira. Stvorili su savez nazvan Zrinsko-frankopanska urota, kojim su željeli umanjiti sve veći centralizam i apsolutizam hrvatsko-ugarskog kralja Leopolda I. Habsburgovca. Ubrzo je i bečki dvor, koji je provodio centralizam i apsolutizam ne mareći za prava hrvatskog naroda, sve saznao zahvaljujući izdaji iz urotničkih redova. Dana 13. ožujka 1670. godine Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan iz Čakovca odlaze u Beč da bi se opravdali kralju, očekujući njegovo razumijevanje za hrvatsko nezadovoljstvo. Međutim, Leopold I. ih odmah daje uhititi i zatočiti u Bečkom Novom Mjestu. Osuđeni su na smrt odsijecanjem glave.¹⁰

---

¹⁰Nakon dugotrajne istrage Zrinski i Frankopan bili su osuđeni na smrt odsijecanjem glave i desne ruke. 11. travnja 1671. poseban sud je optužio Petra Zrinskog da je htio postati vladar (što je značilo da je radio protiv Habsburgovaca), a Frana Krstu Frankopana da je pozivao na ustanak. Neposredno prije izvršenja presude Leopold I. je djelomično uvažio njihovu žalbu i nije im trebala biti odsječena ruka. U Bečkome Novom Mjestu (Wiener Neustadt), dana 30. travnja 1671. Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan pogubljeni su na opće zgražanje i zaprepaštenje hrvatske i ugarske javnosti, te čitave Europe. Izvor: Petar Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na: http://hr.wikipedia.org/wiki/Petar_Zrinski (22.06.2013.).

Oproštajno pismo Petra Zrinskog napisano njegovoj voljenoj Katarini za vrijeme tamničevanja u Bečkom Novom Mestu, započeto riječima "*Drago moje serce*", jedno je od najljepših pisama toga doba.

2.5. Adam Zrinski (1662.-1691.)

Adam Zrinski, sin Nikole Zrinskog, nije imao ni 2 godine kad mu je otac stradao u Kuršancu. I sam ratuje protiv Turaka u Slavoniji. Prilikom jednog posjeta čakovečkim franjevcima obećao je da će po završetku rata s Turcima svojim novcem sagraditi samostan u Čakovcu. Nažalost, obećanje nije za života uspio održati, jer pogiba u bitci kod Slankamena, pod sumnjivim okolnostima (navodno ga je ubio neki austrijski vojnik metkom u leđa), ali je oporučno ostavio veću sumu novaca za ostvarenje ovog plana.

Bečki dvor ustrajno je nastojao uništiti sve što je bilo u vezi s obiteljima knezova Zrinskih i Frankopana, i to mu je napokon i uspjelo - posljednji muški potomak slavne hrvatske velikaške obitelji, sin Petra i Katarine, Ivan Antun Zrinski, umro je 11. studenog 1703. godine u tamnici u Grazu. Hrvatskih banova u dvorcu Zrinskih u Čakovcu neće više nikada biti. Čak ni ban Josip Jelačić, nakon što 1848. oslobađa Međimurje i vraća ga Hrvatskoj, neće pohoditi dvorac.

Dvorac često mijenja vlasnike, a jedan od njih, grof Feštetić, u njemu će krajem 18. stoljeća čak imati i tvornicu šećerne repe, a za vrijeme Drugog svjetskog rata u njemu će biti mađarski zatvor. U razdoblju od 1945. do 1963. u dvorcu je bila gimnazija, a 1954. osnovan je Muzej Međimurja koji se i danas nalazi u Starom gradu Zrinskih. Od 1974. godine do danas u tijeku je njegova obnova i rekonstrukcija kula i fortifikacija s ciljem uvođenja odgovarajućih atraktivnih sadržaja kako bi se vratio njegov renesansno-barokni sjaj i spriječilo propadanje.

3. OSNIVANJE FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U ČAKOVCU

3.1. Nikola Zrinski nalaže gradnju crkve i samostana

U najstarijoj sačuvanoj samostanskoj kronici pod naslovom „*Postanak i izgradnja ovoga časnoga čakovečkoga samostana otaca franjevacā*“, već spomenutoj u uvodu, zapisano je: „*U to je dakle čakovečko mjesto našu braću tek 1659. godine uveo presvijetli, velemožni i preuzvišeni junak, gospodin Nikola Zrinski, ban ili potkralj kraljevstava Hrvatske i Slavonije, koji je zaslužio naziv „ukras Hrvata, strah Turaka i štit kršćanstva“.* (...) *On je, kažem, nas franjevce doveo u Međimurje i čakovečko trgovište dodjeljujući nam neki od drveta napravljen gostinjac te malu i tijesnu zidanu crkvu. Da ga nije smrt preduhitrila, umjesto prije braći dodijeljene drvene kuće i kapele sagradio bi prostraniji zidani samostan i crkvu. To bi i njegov sin Adam Zrinski učinio da nije i sam kod Slankamena, hrabro se boreći za pravu vjeru, slavno preminuo 19. kolovoza 1691. u dobi od 28 godina“.*

Ovaj zapis sigurno je pisan preko osamdeset godina nakon dolaska franjevaca u Čakovec, jer su dva požara, 1699. i 1741. uništili najveći dio pohranjene građe.

Nikola VII. Zrinski, kao hrvatski ban, ali i moćan veleposjednik i feudalac, u i oko Dvorca držao je brojnu posluhu, a kao vojskovođa imao je i velik broj vojnika. Tako je sredinom 17. stoljeća u naselju bilo već stotinjak obitelji, s najmanje 500-600 stanovnika¹¹. Nikola je želio da mu u najbližoj blizini bude i svećenstvo. Jedan od razloga navodno je bio da je u Čakovcu želio organizirati nedjeljne sajmove, koje je zabranio održavati pavlinima u Šenkovcu (Sv. Jeleni). Nikola Zrinski želio je Čakovec pretvoriti u trgovište i učiniti ga privlačnim za stalno naseljavanje trgovaca i obrtnika. Drugi razlog je što u to vrijeme traje razdoblje katoličke obnove, a u Međimurju još uvijek ima dosta protestanata. Zahvaljujući djelovanju pavlina i franjevaca, protestantizam ipak nije prevladao u Međimurju, ali je u nekim mjestima (npr. u Podturnu) ostao sve do kraja 18. stoljeća.

¹¹ Bunjac, B. et al. Pregled povijesti Međimurja. Čakovec : Povijesno društvo Međimurske županije, 2003.

3.2. Odbijanje pavlina

Najbliže crkve bile su u okolici Čakovca, u današnjem naselju Šenkovec (u to vrijeme Sveta Jelena), pavlinska crkva sv. Jelene, i u današnjem Mihovljanu (Sveti Mihovil iznad Čakovca), crkva sv. Mihovila Arkandela. Redovnici zbog udaljenosti nisu mogli biti na raspolaganju „kad god je to zatrebalo“ – za službe u dvorskoj kapelici i posljednje pomasti umirućima od raznih bolesti i ranjenicima s bojišta.

Nikola je naredio svom upravitelju dobara Franji Kozmusu da u naselju, na mjestu stare trošne drvene kapelice, koju je sagradio njegov pradjed Nikola Zrinski Sigetski, sazida crkvu i smjesti u nju svećenike.

Crkva je prvo ponuđena pavlinima u Sv. Jeleni da ju preuzmu. Iako su već dugo bili prisutni u Međimurju, i bili su zaslužni za očuvanje katoličke vjere u vrijeme prodora protestantizma za vrijeme Jurja IV. Zrinskog Starijeg, oni su tu ponudu odbili.

Može se samo nagađati pravi razlog, jer pismenih tragova gotovo da i nema, osim djela pavlinskog svećenika Josipa Bedekovića *Natale solum sancti Hieronymi (Rodno mjesto svetog Jeronima)*, tiskanog u Beču 1752. godine, a kojeg je čakovečki profesor Marko Rašić krajem prošle godine preveo na hrvatski jezik i uskoro će biti tiskano na dva jezika¹². Josip Bedeković u tom djelu navodno tvrdi da je Nikola VII. Zrinski bio u sukobu s pavlinima. Još

---

¹²Grandiozno djelo Josipa Bedekovića „*Natale solum sancti Hieronymi*“ (Rodno mjesto svetog Jeronima) profesor Marko Rašić preveo je s latinskog na hrvatski jezik te je spremno za tiskanje, ističu u Hrvatskom kulturnom društvu Napredak. Svećenik pavlinskog reda Josip Bedeković – Komorski bio je istaknuti teolog i povjesničar. Bio je prior samostana sv. Jelene kod Čakovca u današnjem Šenkovcu. Njegovo je djelo tiskano 1752. godine u Beču, a do današnjeg je dana, skrivano od očiju javnosti. Autor ovog djela zajedno s cijelom plejadom najeminentnijih stranih i domaćih povjesničara od pamtivijeka do sredine 18. stoljeća vrlo ozbiljno i znanstveno otkriva tajnu Jeronimovog rodnog mjesta, a to je Štrigova, pa je Sveti Jeronim, prema tome, Međimurac! Slične misli iznio je na međunarodnom stručno-znanstvenom skupu u Štrigovi, monsinjor Juraj Kolarić, doktor crkvene povijesti. Prema njegovim riječima, namjera varaždinskog HKD-a Napredak, da se objavi prijevod ovog monumentalnog djela, predstavlja prvorazredni povijesni, znanstveni, filološki, hagiografski i nacionalni događaj, ne samo za Međimurje, već i za cjelokupnu hrvatsku i europsku kulturnu javnost i historiografiju. Lektori navedenog djela su prof. Senka Sklepić i prof. Ivan Pranjić, a korekturu je napravila prof. Nada Čatlaić. Recenzenti navedenog djela su dr. Stjepan Razum i mons. prof. dr. Juraj Kolarić. Uz navedene u pripremi su sudjelovali i profesori zemljopisa i povijesti... Rad na navedenom djelu traje više od 13 godina, a monsinjor Kolarić istaknuo je na međunarodnom skupu u Štrigovi da je prijevod pokušao više od 20 puta. Tiskanje tako vrijednog djela iziskuje i financijska sredstva koja premašuju mogućnosti društva Napredak. Djelo će biti tiskano dvojezično (hrvatski-latinski). Izvor: Josip Bedeković: *Natale solum sancti Hieronymi*. // ecakevec.com. 18.10.2012. Dostupno na: <http://ecakovec.com/2012/10/josip-bedekovic-natale-solum-sancti-hieronymi/> (22.06.2013.).

kad su Nikola i Petar bili djeca, njihovi skrbnici dali su zgradu u Sveticama kod Ozlja na korištenje pavlinima, uz obećanje da će grofovi potvrditi dar nakon postizanja punoljetnosti. No, Nikola se nije s tim složio, i nakon što pravnim putem nije uspio vratiti zgradu u posjed, počeo je pakostiti pavlinima u Svetoj Jeleni. Navodno je zabranio nedjeljne i godišnje sajmove uz crkvu, koje je pavlinima odobrio kralj Ferdinand III. 1639., i nasilno prenio trgovanje u Čakovec. Nažalost, Josip Bedeković ne navodi izvore za svoje tvrdnje, a i prevoditelji tumače njegove riječi na različite načine¹³, tako da o pravom razlogu odbijanja pavlina možemo samo pretpostavljati. Vrlo je vjerojatno da se nije radilo o nikakvom sukobu, nego jednostavno o nedostatku redovnika da pokriju još jednu crkvu, kasnije župu.

3.3. Dolazak franjevac

1621. godine započeo je snažan pokret za odcjepljenje hrvatskih franjevac od mađarske Provincije sv. Marije u kojoj su Hrvati uvijek bili u manjini i osnivanje vlastite samostalne provincije. Zbog žestokog otpora Mađara odcjepljenje nije uspjelo, ali je borba ponovno pokrenuta 1651. zbog „ljubavi prema domovini, jer su hrvatski franjevci postali svjesni velike različitosti u jeziku i mentalitetu između Mađara i Hrvata“. Tu odluku snažno je podržao i zagrebački biskup Petar Petretić, no na ostvarenje te ideje trebalo je čekati još 250 godina.

Ban Nikola VII. Zrinski morao je biti upoznat sa tim nastojanjima, jer je bio u najužoj vezi sa zagrebačkim biskupom koji je preuzimao dužnost banskog namjesnika u slučaju spriječenosti bana.

Tako su s jedne strane franjevci tražili bilo kakvo mjesto za novu samostansku kuću, a Nikola je tražio redovnike koji bi prihvatili posao u novoizgrađenoj crkvi u Čakovcu.

U veljači ili početkom ožujka 1659. u Čakovec su došli o. Benedikt Juran kao prvi predstojnik, o. Ferdinand Szelniczey, o. Franjo Riđanec i o. Franjo Fejerváry kao propovjednici, te br. Juraj Szenko i br. Vinko Stefanović kao laici. U početku su bili nastanjeni po građanskim kućama sve dok im nije izgrađen samostan. U oporuci koju je

---

¹³ Prema razgovoru s prevoditeljem prof. Markom Rašićem u Čakovcu u srpnju 2013., u *Natale Solum* nalazi se samo mala opaska o dolasku franjevac u Čakovec, kojem se pavlini iz Sv. Jelene vesele zbog rasterećenja poslova.

Nikola Zrinski napisao u travnju 1662. franjevcima je 10 godina poslije svoje smrti osigurao velike količine žita, mesa i vina. Iako ga je u izgradnji pravog i prostranog samostana spriječila smrt, bio je i ostao uvoditelj franjevacu u Čakovcu.

Poslije njegove smrti, franjevci su bili pod zaštitom njegovog brata Petra.

Nikolin sin Adam nekoliko je puta (i pismeno) spominjao da je njegov otac namjeravao sagraditi pravi samostan. Adam je za života franjevcima ostavio golemu zakladu koja im je osiguravala stalan prihod za uzdržavanje, i u oporuci namijenio 600 forinta izričito „za gradnju samostana“. Navodno je pred svjedocima obećao: ako se vrati iz rata, sagradit će o svome trošku samostan. Nije se vratio, poginuo je.

Franjevci su 1676. uspjeli podići drvenu kuću u kojoj je tada bilo smješteno čak dvanaest redovnika.

Izgradnja crkve i samostana napravila je prekretnicu i u urbanističkom smislu – dotadašnja gradnja bez ikakva reda (koja se vidi i danas po zakrivljenim ulicama) počela je dobivati svoj centar, središte mjesta.

3.4. Izgradnja zidanog samostana, crkve i tornja

Grb obitelji Zrinski iznad ulaza
u čakovečki župni ured

14. travnja 1699. Čakovec je poharao ogroman požar i s velikim dijelom Čakovca do temelja je izgorjelo i drveno samostansko zdanje zajedno sa crkvom. Izgradnja zidanog samostanskog kompleksa započela je 1702. i trajala je do 1756., a izgradnja crkve od 1707. do 1728. Zvonik je građen od 1753. do 1757. na tisuću hrastovih stupova na koje su položeni povezani hrastovi trupci zbog pjeskovitog i vlažnog tla već 4 m ispod površine. Iznad ulaza u samostan uzidan je grb obitelji Zrinski¹⁴. Kao izvorni detalj sačuvao se samo barokni portal ispred blagovaonice s izrekom sv. Augustina – „*Tko želi svojim*

¹⁴ Na grbu je vidljiva 1641. godina. Kako tad još zgrada samostana nije bila izgrađena, pretpostavlja se da je grb skinut s neke druge građevine.

riječima škoditi dobromu glasu onih kojih nema, neka zna da mu je zabranjen pristup ovom stolu.“

16. svibnja 1741. Čakovec je ponovno poharao požar i potpuno oštetio krov crkve i manjim dijelom unutrašnjost. Danas u kapeli do tornja stoji „čudotvorno raspelo“ – do 1741. veliko raspelo stajalo je na trgu ispred samostana i crkve, i u požaru je potpuno izgorio križ na kojem je bilo Kristovo tijelo, ali samo tijelo nije, i kasnije je nađeno u pepelu potpuno neoštećeno. Stavljeno je na novi križ i danas se još uvijek štuje kao čudotvorno.

Od crkvenog inventara od iznimne je vrijednosti glavni oltar, poklon grofice Althan iz 1742. godine. Cijeli oltar rad je bečkih majstora. Slikar je očito bio u Čakovcu, jer je osim sakralnih motiva naslikao i jedan od prvih prikaza današnjeg Čakovca s okolicom. Oltar se danas restaurira, a neki dijelovi su već vraćeni u Crkvu.

U Franjevački samostan u Čakovcu 1773. godine stigle su i moći sv. Vinka i ampula s njegovom krvi.

Restaurirani dijelovi glavnog oltara,
izrađenog između 1742. i 1750.

3.5. Uloga franjevac

U čakovečkom samostanu od 1732. do 1783. godine 32 godine nalazio se studij filozofije, 10 godina studij moralne teologije, a godinu dana i studij govorništva. To je bila prva visokoškolska ustanova u Međimurju, i jedina sve do 1961. kad s radom počinje Pedagoška akademija u Čakovcu. Cijelo stoljeće, do osnivanja državnih obrazovnih ustanova, bavili su se odgojem i obrazovanjem. Čuvali su, održavali i razvijali hrvatski nacionalni osjećaj kod vjernika s kojima su dolazili u doticaj, što je kasnije imalo velik značaj u određivanju hrvatske granice nakon Prvog i Drugog svjetskog rata. Možemo samo nagađati da li bi danas Međimurje bilo dijelom Hrvatske ili Mađarske... Franjevci su tokom svog boravka u Čakovcu kroz 3 i pol stoljeća skupili veliko kulturno i spomeničko blago – nepokretno u obliku brojnih sakralnih objekata i pokretno – vrijednu arhivu, bogatu knjižnicu i veliku zbirku umjetničkih predmeta svih vrsta – od slika i kipova do sakralnog posuđa.

4. KNJIŽNICA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA

Uredba općeg zbora Franjevačkog reda 1593. U Valladolidu naglašava da u svakom samostanu treba biti toliko knjiga koliko je potrebno propovjednicima i nastavnicima različitih franjevačkih škola. Time se željelo osigurati da propovjednici i nastavnici budu sigurni da će naći sve potrebne knjige u svakom samostanu, što ih je oslobađalo obveze da ih nabavljaju za vlastite potrebe i zatim prenose sa sobom u mjesta svog boravka i djelovanja.

Sambukanskim konstitucijama¹⁵, koje su nastale nakon općih zborova Franjevačkog reda 1639. Rimu i 1658. u Toledu, obavezuju se voditelji samostana uspostaviti knjižnice kako bi se njima prvenstveno mogli koristiti propovjednici i nastavnici. Papa Inocent XI. 1635. godine strogo je naredio da se knjige i rukopisi koji pripadaju samostanima pod prijetnjom izopćenja ne smiju otuđiti. Također se pod prijetnjom oduzimanja službe svake godine moralo doznavačavati najmanje 200 zlatnika za nabavu novih knjiga i uređenje samostanskih knjižnica. Odredio je da svaki samostan mora izričito imenovati jednog brata kao knjižničara koji će uređivati knjižnicu i raspoređivati knjige po sadržaju, čistiti ih i popravljati oštećenja. Svim korisnicima knjižnog fonda Papa prijeti oduzimanjem službe ne budu li na vrijeme vraćali knjige u knjižnicu¹⁶.

Vrijedni inventar knjižnice Franjevačkog samostana najvećim dijelom potječe iz vremena nakon 1702., kad je započeta gradnja današnjeg, zidanog, samostana, jer je prijašnji, drveni samostan, izgorio u velikom požaru u Čakovcu u rujnu 1699.

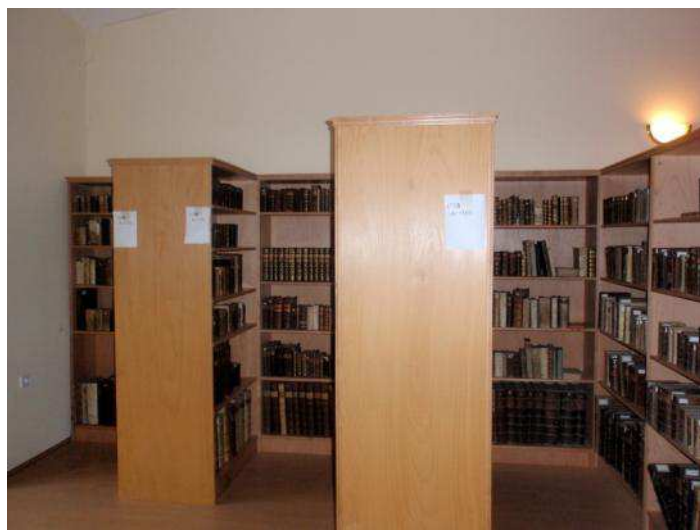
---

¹⁵ Michelangelo Bonadies, vrhovni poglavar Franjevačkog reda od 1658. do 1664. dao je sabrati franjevačke uredbe prethodnih općih zborova, tzv. kapitula, Franjevačkog reda i tako napravio novi franjevački zakonik koji se po njemu naziva *Constitutiones Sambucanae*, po mjestu njegovog rođenja – gradu Sambuca.

¹⁶ Prema razgovoru s fra Anđelkom Rakhelom, Knjižnica i danas svake godine redovito obnavlja svoj fond u skladu sa svojim mogućnostima, s otprilike 50-60 naslova vjerskog i svjetovnog sadržaja, za koje smatraju da su im potrebne za usavršavanje i napredovanje.

4.1. Knjižnica danas

S obzirom da Knjižnica nije u potpunosti uređena i do kraja katalogizirana, ne zna se točan broj svezaka, ali po nekim procjenama danas samostanska knjižnica ima oko 10.000 svezaka. U njoj nema ni jedne inkunabule, ali ima oko 15 svezaka knjiga iz 16. stoljeća. Vrlo je vrijedna zbirka hrvatskih rijetkih knjiga od 17. stoljeća do 1850. godine koja sadrži oko 140 svezaka. Neke su izuzetno vrijedne, jer je sačuvano vrlo malo primjeraka.

Dio Knjižnice s najstarijim knjigama

Ne zna se točan podatak kad je knjižnica osnovana, no pretpostavlja se da je osnovana odmah nakon izgradnje samostana. Knjižnica je sasvim sigurno tokom 3 stoljeća svog postojanja nekoliko puta seljena unutar samostanskih prostorija, zadnji put prije otprilike 10 godina, kad je najveći dio premješten u prostor iznad sakristije. Strop sakristije je

nadsvodjen širokim lukovima, pa se pretpostavlja da bi statički mogao podnijeti teret knjižnice, no potrebno je napraviti detaljna ispitivanja.

Prostorija knjižnice podijeljena je na dva kata koja su povezana drvenim montažnim stepenicama kojima se iz jedne prostorije penje u drugu. Stepene su prilično uske, nespretne, penju se polukružno i nisu osigurane ogradom.

U oba dijela nalaze se drvene police koje su već gotovo u potpunosti popunjene knjigama i uvezanom i neuvezanom periodikom. Velik broj novih svezaka nalazi se u kartonskim kutijama ili su posložene na podu.

Prema uputi fra Vatroslava Frkina, knjige su poredane po povijesnim razdobljima i po veličini. Na najgornjim policama su knjige najmanjeg formata, na najdonjima najvećeg. Najstarije knjige su u skupini „do 1650. g.“ na gornjem katu. Obje prostorije su zadovoljavajuće veličine, suhe i prozračne, s prirodnim osvjetljenjem sa po dva prozora u

svakoj prostoriji (u gornjoj prostoriji manjim, u razini s podom) i slabim umjetnim osvjetljenjem.

U donjoj prostoriji nalazi se jedan radni stol sa stolicom.

Knjižnica posjeduje listični katalog. Kartonski kataložni listići čuvaju se u drvenim kutijama i označeni su slovima abecede. Listići su tiskani pisaćim strojem i sadrže signaturu, naslov knjige, ime i prezime autora te mjesto i godinu izdavanja.

Kataložni listić

U ovom trenutku katalog se teško može upotrijebiti. Signatura se sastoji od velikog slova abecede koje je označavalo policu gdje su se knjige nalazile prije zadnjeg preseljenja prije desetak godina, te redni broj

knjige po svom smještaju na polici.

O. Miljenko Holzleitner 1990. godine sastavio je „*Popis rijetkih knjiga Franjevačke knjižnice u Čakovcu*“. Popis ima 22 strojno pisane strane i abecedno je poredan po autoru i naslovu knjige unutar grupa „Strane rijetke knjige do 1600. g.“ (16 svezaka), „Hrvatske rijetke knjige do 1850.“ (128 svezaka), „Slovenske rijetke knjige do 1850.“ (13 svezaka) i 2 dodatka „Strane rijetke knjige“ (1 svezak) i „Hrvatske rijetke knjige“ (3 sveska). Osim autora i naslova knjige, sadrži podatke o mjestu i godini izdavanja te broj stranica.

Najvrednija djela smještena su u sigurnosne vatronepropusne ormare marke Primat i nalaze se u posebnoj prostoriji unutar klauzure. U njima se čuva i nekoliko već restauriranih svezaka.

Građa u sigurnosnom ormaru

4.2. Knjižni fond

4.2.1. 16. stoljeće

Knjižnica ima 15 djela iz 16. stoljeća.

1. Najstarije djelo je iz 1515, *Sermones dominicales de tempore tam hyemales quam esivales*. To su propovijedi na latinskom jeziku koje je sastavio Gabrijel Biel. Tiskana je u njemačkom gradu Hagenau. Djela iz tog razdoblja sadrže propovijedi koje su svećenici koristili za svoj dušebrižnički i pastoralni rad. Sve do prve polovice 19. stoljeća tj. 1831. kad je Biblija prvi put prevedena na hrvatski jezik i tiskana u Budimu, svećenici su se služili Biblijama na njemačkom i latinskom jeziku.

Sermones dominicales..., 1515.

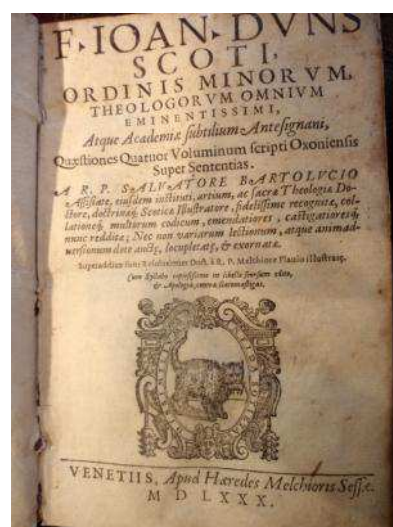

Opaska o prijenosu Biblije iz Crkve sv. Mihovila u Čakovec, 1761.

2. Najstarija Biblija je *Biblia cum Concordantiis Veteris et Novi Testamenti*. Biblija je pisana na latinskom jeziku i tiskana je u Lyonu 1516. godine. Na koricama je na latinskom jeziku napisano da je ova knjiga, kao i mnoge druge, premještena iz Crkve sv. Mihovila iz Mihovljana 1761. godine nakon što je Čakovec postao župa.

3. Sačuvano je i nekoliko knjižica iz 16. stoljeća o glazbi. Heinrich Faber izdao je 1548. godine knjižicu *Compendiolum musicae pro incipientibus*.

4. Značajno je još i djelo franjevačkog filozofa i teologa Ivana Duns Scota: *Quaestiones Quatuor Voluminum scripti Oxeniensis super Sententias*. Tiskano je 1580. godine u Veneciji.

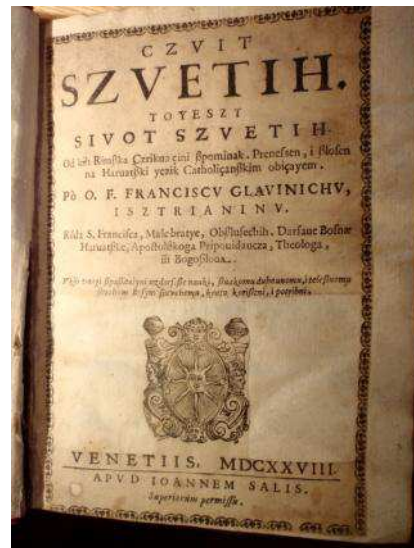

Quaestiones Quatuor..., 1580.

4.2.2. 17. stoljeće

U 17. stoljeću još uvijek je nerazvijena tiskarska djelatnost na području južne i sjeverne Hrvatske. Zbog ratova s Turcima teško se moglo kod nas tiskati knjige na hrvatskom jeziku, zato je to bilo vrlo teško razdoblje za hrvatsku knjigu. Najveći broj tiskanih knjiga u 17. stoljeću tiskan je u Italiji (Venecija) i u Austriji (Beč, Graz).

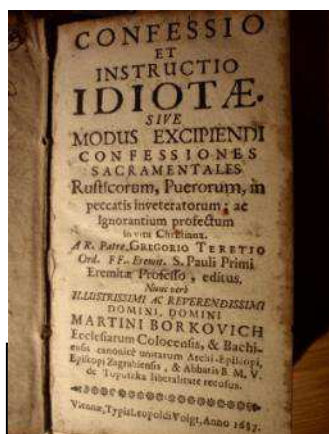
1. Unatoč svemu, u ovoj knjižnici je vrijedno hrvatsko djelo iz 1628, *Czvit szvetih* od trsatskog franjevca o. Franje Glavinića. Djelo govori o životu svetaca. Ovo je prvo izdanje i vrlo je rijetko sačuvano u našim knjižnicama. Uz čakovečki, jedan primjerak se nalazi samo još u Franjevačkom samostanu na Trsatu.

Czvit szvetih, 1628.

Život svetaca je uz propovjedničku literaturu vrlo prisutno djelo u našim knjižnicama. Ta literatura bila je korisna za propovijedanje ali i duhovni život. *Czvit szvetih* je doživio još dva izdanja, 1657. i 1702. Sva tri izdanja tiskana su u Veneciji.

2. *Anathema Marianum*, propovjedi pavlina Andrije Eggerera iz 1673. godine. Andrija Eggerer (1600.-1672.) rođen je u Grazu. Neko vrijeme živi u Moravskoj gdje postaje poznat po propovijedanju. Dolazi u Hrvatsku te boravi najprije u pavlinskom samostanu u

Confessio..., 1687.

Remetama, a zatim u Lepoglavi gdje predaje filozofiju. Tiskano je nekoliko njegovih djela na latinskom jeziku. U Knjižnici se nalazi i drugo izdanje tog djela objavljeno 1769. godine u Zagrebu.

3. Djelo *Confessio et instructio idiotae* Gregoriusa Teretiusa. U Knjižnici se nalazi drugo izdanje kojeg je 1687. dao ponovno tiskati zagrebački biskup Martin Borković u namjeri da ga koriste svećenici u svom radu s ljudima. Na primjerku iz čakovečke knjižnice vidi se da je često korišten.

4.2.3. 18. stoljeće do polovice 19. stoljeća

Zlatno doba Knjižnice počelo je osnivanjem studija filozofije, teologije i govorništva u samostanu 1732. godine, koje je djelovalo sve do 1783. godine.

Ladislavska provincija veliku je brigu posvećivala odgoju i obrazovanju svojih budućih svećenika. Prema odredbama Reda i Crkve, imala je dva Generalna studija i nekoliko Provincijskih studija. Provincijski studiji često se sele iz samostana u samostan zbog lakšeg pristupa studentima. Glavni studiji bili su u Zagrebu i Varaždinu.

Studijima su upravljali osposobljeni lektori koji su pred komisijom položili ispite i postigli potrebnu kvalifikaciju, a Uprava ih je proglasila lektorima. Prve dvije godine obavezno su predavali filozofiju, a kasnije su se mogli kandidirati za lektore teologije.

U samostanima za Provincijske studije uprava Provincije odredila bi po jednog lektora koji bi petorici ili šestorici redovnika predavao određeni kolegij. Studij bi ostajao u samostanu tako dugo dok ga je samostan mogao financirati, a nakon toga selio bi se u drugi samostan.

U Čakovcu je 1732. prvi lektor na studiju filozofije bio o. Kajetan (Josip) Zangerer. Car Josip II je 1783. ukinuo redovničko školstvo, no u čakovečkom samostanu je i dalje bilo lektora filozofije, teologije i crkvenog govorništva.

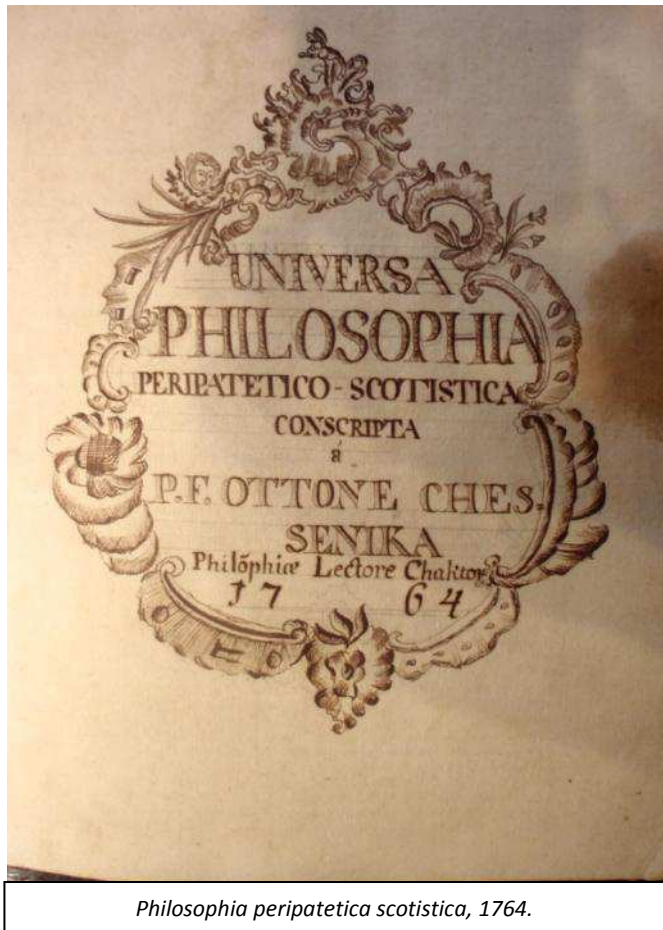
4.2.3.1. Rukopisi

U Knjižnici se nalazi 16 rukopisnih svezaka koji sadrže nastavno gradivo filozofskih i bogoslovnih visokih škola koje su djelovale u 18. stoljeću u franjevačkoj Provinciji sv. Ladislava sa sjedištem u Zagrebu. Tri rukopisa su filozofska, jedan je iz crkvenog govorništva, jedan s gradivom iz Svetog pisma i crkvene povijesti, a 12 rukopisa je teološkog sadržaja. Svi rukopisi zapravo sadrže predavanja nastavnika franjevačkih visokih filozofskih i teoloških škola, a pisali su ih sami nastavnici ili njihovi studenti. Svi rukopisi pisani su na latinskom jeziku koji je u to vrijeme bio službeni jezik.

Ta su rukopisna djela važna za povijest hrvatske kulture, posebno školstva.

1.-2. rukopisi o. Otona Česenike

Najstariji filozofski rukopis u ovoj knjižnici je djelo Otona Česenike „*Universa philosophia peripatetico-scotistica*“. Oton Česenika (Varaždin, 1738. - Čakovec, 1782) predavao je na filozofskom učilištu u Čakovcu od 1764. do 1766. i pritom je napisao ovo djelo. Iz naslova se vidi da slijedi peripatetičku tj. aristotelovsku filozofiju, ali i filozofiju bl. Ivan Duns Scota, srednjovjekovnog kršćanskog filozofa. Dimenzije rukopisa su 22 x 18 cm, i sadrži 464 stranice.

U drugom rukopisu o. Otona Česenike sačuvana su predavanja iz predmeta *De Deo uno et Trino* iz 1776. Dimenzije su mu 23x 9 cm, ima 304 stranice.

3. rukopis o. Makarija Sinkovića i o. Bernardina Farkašića

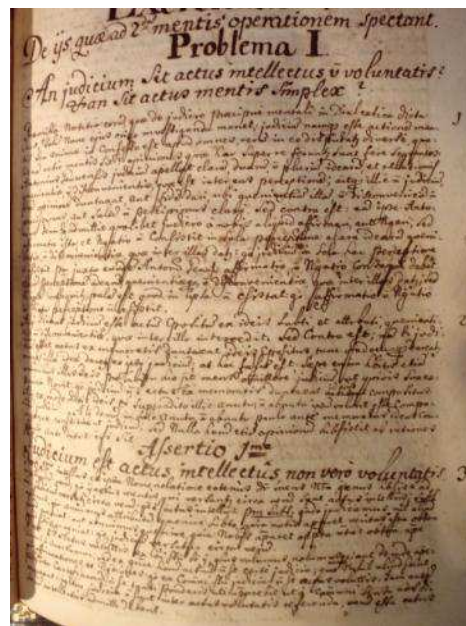
Udžbenik *Physica* započeo je pisati 1772. o. Makarije Sinković, ali je iste godine preminuo, pa je o. Bernardin Farkašić preuzeo njegovo učiteljsko mjesto i nastavio pisati njegova predavanja iz fizike. Očito je da su spis pisale dvije ruke, a s obzirom da je Farkašić napisao najveći dio, opravdano je djelo pripisati njemu. Djelo je nastalo u Kloštar Ivaniću i završeno je 1773. Djelo je tvrdo uvezano, korice su od drva, dimenzija 21 x 16 cm.

4.-6. rukopisi o. Sabina Sekovanića

O. Sabin Sekovanić rođen je u Varaždinu 1748., a zaređen 1772. Predavao je filozofiju i crkvenu povijest na Provincijskim studijima u Krapini, Varaždinu i Čakovcu. Od 1797. do 1800. bio je provincijal. Umro je u Čakovcu 1815.

Prvi Sekovanićev rukopis je *Universa philosophia*, rukopis filozofskog sadržaja. U njemu je o. Sabin Sekovanić zapisao sva svoja predavanja iz filozofije dok je od 1777. do 1779. bio profesor filozofskog učilišta u Krapini. Sekovanićevo djelo posebno je zanimljivo jer ono pokazuje otpor miješanju državnih vlasti u crkveno školstvo. Naime, djelo je nastalo u razdoblju kad je državna vlast 1774. godine za nastavu filozofije propisala filozofske udžbenike budimskog sveučilišnog profesora Ivana Horvatha. Na taj su ga način svi nastavnici filozofije morali koristiti na svim filozofskim školama. No, Sekovanić je ipak napisao svoj priručnik i samostalno organizirao svoj nastavnički rad. Rukopis je tvrdo uvezan u kožu. Dimenzije su 23 x 19 cm. Ima 672 stranice.

Universa Philosophia, 1774.

Drugi Sekovanićev rukopis sadrži njegova predavanja iz crkvene povijesti *Historia ecclesiastica* pisana u Varaždinu 1781., zajedno s predavanjima iz Svetog pisma *Exegesis librorum Veteris Testamenti*.

Treći Sekovanićev rukopis je *Eloquentia sacra*, pisan u Sigetu 1777. godine. Dimenzije su 23x18 cm. Ima 216 stranica. Uvezan je u tvrde korice s hrptom i uglovima od kože.

7. rukopis o. Adalberta Belaja

O. Adalbert Belaj rođen je u Varaždinu 1730. godine. 1755. položio je za lektora filozofije i predavao je u Varaždinu i Zagrebu. Bio je i lektor teologije i predavao je u Pečuhu i Varaždinu. Umro je u Križevcima 1783.

Adalbert Belaj u rukopisima je ostavio svoja filozofska i teološka predavanja. Teološka je pisao u Varaždinu, 1765.-1766., pod zajedničkim naslovom *Praelectiones theologicae*. Dimenzije rukopisa su 27 x 12 cm s 492 nepaginirane stranice.

8. rukopis o. Leonarda Potočnjaka

Leonard Potočnjak bio je nastavnik filozofskog učilišta u Zagrebu. 1765. predstavio je teze iz sveukupne školske filozofije pod nazivom *Conclusiones ex universa Philosophia*. Za razliku od Česenike on ne ističe vjernost skotizmu, nego naglašava da je vjeran „slavnim filozofima“.

9.-12. rukopisi o. Vjenceslava Sklenskog

O. Vjenceslav Sklenski rođen je u Novom Mestu 1732. Školovao se u Ormožu. Predavao je u Kanjiži na katedri za filozofiju. Teologiju je predavao u Pečuhu i Zagrebu. Umro je u Čakovcu 1790.

Knjižnica posjeduje četiri spisa Vjenceslava Sklenskog, dugogodišnjeg profesora filozofije i teologije:

- *Cursus theologicus I* (Pečuh, 1776.–Zagreb, 1769.), 34 x 21 cm. 522 nepaginirane stranice.
- *Cursus theologicus II* (Zagreb, 1770.-1775.), 31 x 20 cm. 540 nepaginiranih stranica.
- *De Ecclesia Christi: De Pontifice romano et conciliis* (Zagreb, 1771.), 20 x 16 cm, 574 nepaginirane stranice.
- *De poenitentia: De extrema unctione* (Zagreb, 1773-4), 32 x 19 cm, 22 paginirane + 164 nepaginirane stranice.

Sklenski je ostavio i druga djela u rukopisu u kojima obrađuje crkvenu i svjetsku povijest, jedan rukopis biblijskog sadržaja i jedan teološki spis koji nije za školsku namjenu.

13.-16. rukopisi o. Kerubina Delamartina

O. Kerubin Delamartin rođen je u Čakovcu 1734. Bio je lektor filozofije u Varaždinu od 1759. do 1761. Predavao je i u Ivaniću i Remetincu. Ispit za lektora teologije položio je 1764. i idućih 10 godina predavao je teologiju u Varaždinu, Pečuhu i Zagrebu. Dva puta izabran je za provincijala i pritom se zalagao za obnovu školstva. Radio je zajedno s o. Vjenceslavom Sklenskim. Umro je u Čakovcu 1800.

O. Kerubin Delamartin sam je zabilježio gotovo sva svoja predavanja.

- *Theologia morum* (Remetinec, 1765.), priručnik za studente učilišta moralnog bogoslovlja, njegov je najstariji spis. Dimenzije su 24 x 21, 690 stranica, uvezen je, ali bez korica.

- *Theologia dogmatico-polemica*, 34 x 23 cm, 792 stranice.

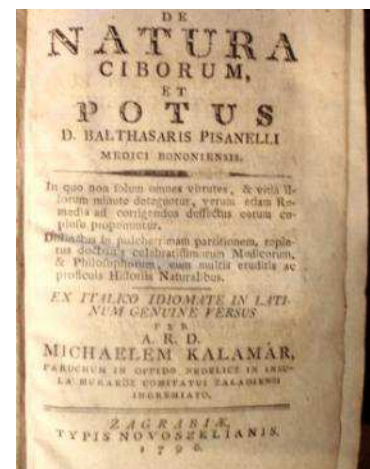
- *De Deo Incarnato*, 32 x 2 cm, 212 stranica.

- *De Verbo Dei scripto et traditio, De Ecclesia Christi, De Pontifice Romano*. 20 x 16 cm, 574 nepaginirane stranice.

4.2.3.2. Tiskana djela hrvatskih pisaca

Iako se djela hrvatskih autora i dalje tiskaju u Italiji i Austriji, polovicom 18. stoljeća počinju se tiskati i u Hrvatskoj. U Slavoniji se otvara Franjevačka tiskara u Osijeku. S obzirom da je Hrvatska u sastavu Austro-ugarske monarhije, sve do kraja 19. stoljeća još uvijek se velik broj hrvatskih djela tiska u Budimu. Tako je prva hrvatska Biblija tiskana 1831. godine u Budimu. Čakovečka knjižnica ima preko 140 djela hrvatskih autora tiskanih od početka 18. stoljeća do polovice 19. stoljeća. Sve su pisane latinicom.

1. Nedelišćanski župnik Mihovil Kalamar (1731.-1808.) zanimao se za rijetka crkvena, povijesna i medicinska djela. Za vrijeme studija u Bologni kupio je nutricionistički priručnik Baldassarea Pisanellija *Trattato della natura de' cibi e del bere*. Taj priručnik Kalamar je preveo na latinski jezik i izdao ga u Zagrebu pod naslovom *Tractatus de natura ciborum et potus*. Ovo djelo, osim Čakovca, imaju i samostanske knjižnice u Klanjcu i Zagrebu.

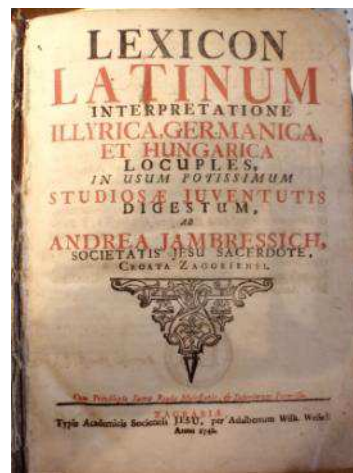

Tractatus de natura..., 1796

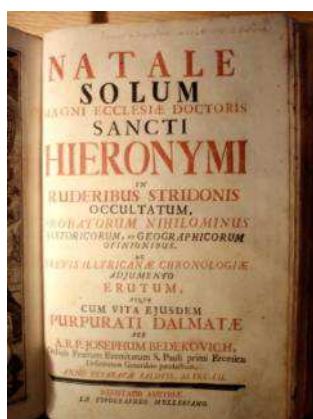
2. Međimurski franjevac o. Venancije Vrtarić (1694.-1730.) napisao je djelo *Epitome im-et opportuna* tiskanom u Budimu 1729. Djelo sadrži i njegova predavanja. Vrtarić je bio profesor Filozofskog učilišta u Zagrebu, Remetincu i Varaždinu, te Učilišta moralnog bogoslovlja u Ormožu i Bogoslovne škole u Pečuhu.

3. U čakovečkom samostanu vrlo je korišten četverojezični (latinsko-hrvatsko-njemačko-mađarski) rječnik isusovaca Andrije Jambrešića (1706.-1758.) i Franje Sušnika (1868.-1739.). Djelo je tiskano u Zagrebu 1742. godine. Rad na tom rječniku započeo je Franjo Sušnik, ali je najvećim dijelom djelo Andrije Jambrešića. Izdan je pod naslovom *Lexicon Latinum*

interpretatione Illyrica, Germanica et Hungarica locuples. Enciklopedijski rječnik (1.172 str.) sastoji se od dva djela: četverojezični na 1.068 str. donosi 27.000 riječi, dok dvojezični hrvatsko-latinski dio na 72 str. donosi 7.000 riječi. Djelo ima veliki značaj u hrvatskoj povijesnoj znanosti, posebice u proučavanjima iz područja povijesne dijalektologije, komparativne slavistike, leksikografije i leksikologije. Jedan primjerak danas se prodaje za 1.200 EUR¹⁷.

Lexicon Latinum, 1742.

Natale Solum, 1752.

4. U čakovečkoj knjižnici nalazi se i već prethodno spomenuto djelo pavlina Josipa Bedekovića o svetom Jeronimu *Natale solum magni Ecclesiae doctris Sancti Hieronymi*, značajno po tome što Bedeković smatra da je rodno mjesto sv. Jeronima u Štrigovi, i u kojem je navodno jedino pisano objašnjenje zašto su pavlini odbili poziv Nikole Zrinskog da dođu u crkvu u Čakovcu. Osim u Čakovcu, ovo djelo je sačuvano i u više knjižnica u Hrvatskoj, između ostalih i u Knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu¹⁸.

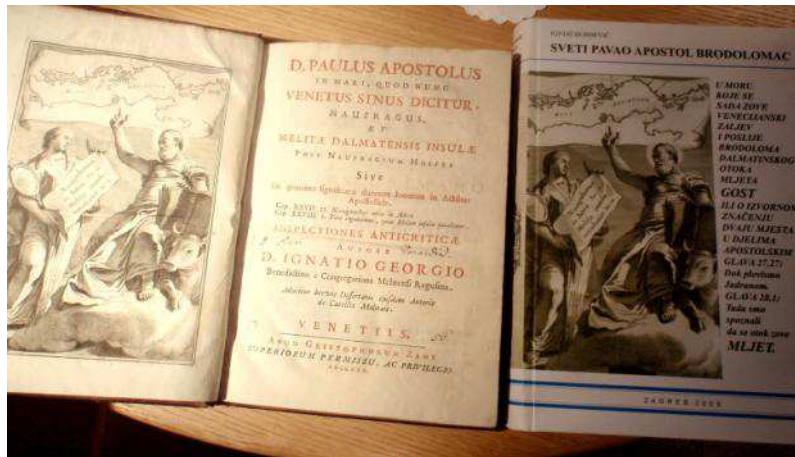
5. Djelo Ignjata Đurđevića, mljetskog benediktinca, na latinskom jeziku pod naslovom *D. Paulus apostolus in mari, quod nunc Venetus sinus dicitur, naufragus et Melitae Dalmatensis insulae post naufragium hospes* (prevedeno 2008. pod naslovom *Sveti Pavao brodolomac*) jedno je od 15 primjeraka sačuvanih u Hrvatskoj. Većinu knjiga posjeduju dubrovačke knjižnice. Od 20 spomeničkih franjevačkih knjižnica ovo djelo ima samo čakovečka knjižnica. Dobro je očuvano. Prema zapisu na naslovnom listu, nabavio ga je Varaždinač pater Alan Moshomer 1756. Tiskano je u Veneciji 1738. godine.

¹⁷ Andrija Jambresić: *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica et hungarica...*, Zagreb 1742. // barper.com. Dostupno na: <http://www.barper.com/hr/BOOKS-MAPS-POSTERS-XXXIV/Andrija-Jambresic:-Lexicon-latinum-interpretatione-illyrica-germanica-et-hungarica%E2%80%A6-Zagreb-1742-/34/26314/> (23.06.2013.).

¹⁸ *Natale solum magni ecclesiae (...)* p. Josephum Bedekovich // Koha: Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <http://koha.ffzg.hr/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=75279> (23.06.2013.).

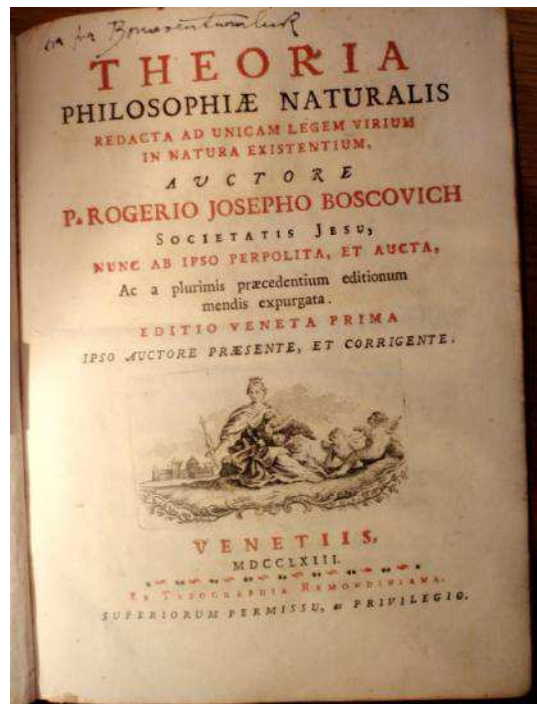

Čakovečka knjižnica posjeduje i pretisak iste knjige iz 2008. godine.

D. Paulus apostolus in mari, quod nunc Venetus sinus dicitur..., 1738. i pretisak iz 2008.

6. Knjižnica posjeduje i glasovito latinsko djelo našeg Dubrovčanina, isusovca, poznatog matematičara, fizičara, astronoma, filozofa, diplomata i pjesnika Ruđera Josipa Boškovića (1711.-1787.) *Theoria philosophiae naturalis*. Ovaj primjerak tiskan je 1763. u Veneciji. Prvi put je izdano u Beču, 1758. godine. Ruđer Bošković u tom djelu iznosi da je sve materija i kretanje. Po njemu je materija sastavljena od istih elemenata, samo je različiti zakoni čine različitim. On uvodi zakon sila koje su odbojne na malim međuelektronskim udaljenostima, a privlačne na velikim udaljenostima, što kasnije dalje razvija Michael Faraday. Atom svodi na središnju točku oko koje se šire oblaci privlačno-odbojnih sila (Boškovićevo polje). Ovo djelo osim Čakovca imaju i franjevačke knjižnice u Požegi i na Trsatu.

Theoria philosophiae naturalis, 1763.

4.3. Periodika

Knjižnica posjeduje velik broj starije i novije periodike.

Starija periodika nalazi se u prostorijama same knjižnice na gornjem katu. Nije uvezana. Uglavnom je poredana kronološki po naslovima. Časopisi su na hrvatskom, njemačkom, latinskom i mađarskom, a postoje i primjerci glasnika pravoslavne crkve tiskani ćirilicom.

Neki od naslova periodike i prostor unutar knjižnice gdje se čuva starija periodika

Velik dio periodike novijeg datuma (od 1940. godine do danas) nalazi se na drvenim policama na hodniku samostana ispred knjižnice. Najstariji su primjerci Katoličkog lista iz 1940. Časopisi se uvezuju u knjigovežnici u Oroslavlju.

Neki od uvezanih časopisa i ostale novije periodike su *Glas koncila*, *Ika*, *Kana*, nedjeljna čitanja vjernicima *Obavijesti*, *Mali koncil Mak*, *Živo vrelo*, *Vjesnik*, *Veritas*, *Crkva u svijetu*...

Novija periodika

5. ZAKLJUČAK

Već kratak pregled nekoliko djela iz bogatog fonda Knjižnice franjevačkog samostana u Čakovcu pokazuje da se radi o iznimno vrijednom i važnom fondu. Nažalost, najviše zbog fizičkog smještaja, jer se knjižnica nalazi unutar zatvorenog dijela Franjevačkog samostana, bez mogućnosti posebnog ulaza, što zadire u privatnost samostana, još uvijek nije otvorena za javnost.

Kao prvi korak neophodno je potrebno kvalitetno ispitivanje statike ovog drevnog zdanja, s obzirom da se knjižnica sada nalazi na 1. i 2. katu samostana. Sadašnji prostor veličinom odgovara potrebama knjižnice, no potrebno je što prije napraviti još dodatnih polica, jer sadašnje ne mogu zaprimiti toliku količinu knjiga.

Pristup knjižnici mogao bi se riješiti, ukoliko statika dozvoljava ostanak knjižnice na današnjem mjestu, otvaranjem dijela prvog kata gdje se nalazi knjižnica (stepenice i dio kata ispred knjižnice s periodikom) za pristup građanstvu, jer se danas taj dio nalazi u zatvorenom dijelu samostana.

Drugo rješenje o kojem bi se možda moglo razmisliti je prostor Katoličkog doma otvorenog 1938. godine, nacionaliziranog 1945. i denacionaliziranog početkom ožujka 1992. koji se nalazi uz crkvu i samostan. Dio građe mogao bi se urediti za slobodan pristup, najviše za suvremena izdanja (Knjižnica posjeduje veliku zbirku novije književnosti). Starija i vrednija građa mogla bi ostati na današnjem mjestu, i na zahtjev bi se mogla dostaviti za studentsko proučavanje u novim prostorima. Korisnici Knjižnice bi, osim učenika koji bi na taj način dobili još jedan izvor za pribavljanje školske lektire, građanstva sa širokim rasponom interesa, bili i specijalizirani istraživači vezani uz određena razdoblja i vrste literature. Tako je npr. nedavno Knjižnicu posjetio student sa Sveučilišta u Zagrebu koji je proučavao stare knjige o medicini.

Katalogizacija, barem kartična, ako ne i digitalna, neophodno i hitno je potrebna.

U ovom trenutku postoje planovi da se međudržavnom suradnjom i fondovima Europske unije naprave potrebne preinake. Nadam se da će se šira zajednica ubrzo uključiti svojim investicijama kako bi se knjižnica preuredila i osposobila za javno korištenje.

Kontinuitet knjižnične djelatnosti franjevacu u Čakovcu od posebnog je kulturnog značaja, jer odražava povijest mog kraja u dugom periodu od preko 350 godina, koju su započeli slavni Zrinski, otvaranjem samostana i crkve i dovođenjem franjevacu u Čakovec.

Velika je uloga Zrinskih i franjevacu u dokazivanju da je Međimurje dio Hrvatske, a ne Mađarske, u očuvanju hrvatskog jezika i međimurskog narječja i kulture. Međimurje je, usprkos svom geografski perifernom položaju, strogo omeđeno Murom, Dravom i granicom sa Slovenijom, etnički najčišći hrvatski kraj i najgušće naseljen dio naše zemlje. Možda se ne naziva sasvim slučajno *Insula inter Muram et Dravam - Otok između Mure i Drave*, jer i njegovi stanovnici ponekad pokazuju odlike otočana – zatvorenost i upornost, što ne čudi, s obzirom na tešku povijest.

Važno je Knjižnici što prije dati naslov studijske knjižnice, jer je njeno značenje veliko, i zbog samog sadržaja, ali i zbog vremena i okolnosti u kojima je nastala. Posebni dijelovi sveukupnog knjižnog fonda obavezno traže daljnja istraživanja.

6. LITERATURA

6. 1. KNJIGE

Bunjac, B. et al. Pregled povijesti Međimurja. Čakovec : Povijesno društvo Međimurske županije, 2003.

Cvekan, P. Čakovec i franjevci. Čakovec : Franjevački samostan Čakovec, 1978.

Damiš, I. Iz prošlosti župe Čakovec : niz članaka i radova iz povijesti. Zagreb : Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima (sv. Ćirila i Metoda), 1994.

Duić, Lj. Čakovec. Čakovec : Grad Čakovec, 1996.

Duić, Lj. et al. Čakovec : monografija. Čakovec : Grad Čakovec, 2005.

Frkin, V. et al. Bibliografija radova hrvatskih autora u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda 1495 –1850. Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti : Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2008.

Horvat, A. Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju : pretisak originala izdanog u Zagrebu 1956. Čakovec : Matica Hrvatska 2010.

Horvat, R. Poviest Međimurja : pretisak izdanja iz 1944. Čakovec : Matica hrvatska, 1993.

Hranjec, S. et al. 350 godina franjevaca u Čakovcu : zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 20. i 21. veljače 2009. u Čakovcu. Čakovec : Franjevački samostan : Matica hrvatska, Ogranak, 2010.

Kalšan, V. Iz vjerskog života Međimurja. Čakovec : Muzej Međimurja, 2003.

Koren, T. et al. Franjevci u Čakovcu : fotomonografija : u povodu 350. obljetnice dolaska franjevaca u Čakovec 1659. - 2009. Čakovec : Zrinski : Franjevački samostan, 2009.

Likovna i kulturna baština čakovečkih franjevaca : izložba u povodu 350 godina franjevaca u Čakovcu : Muzej Međimurja, Čakovec, 20. veljače - 20. ožujka 2009. Čakovec : Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda : Franjevački samostan sv. Nikole Čakovec, 2009.

Mir i dobro : umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja : Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 12. siječnja - 23. travnja 2000. Zagreb : Galerija Klovićevi dvori, 2000.

6.2 INTERNETSKI IZVORI

Adam Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Adam_Zrinski (22.06.2013.).

Andrija Jambrešić. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Andrija_Jambre%C5%A1i%C4%87 (23.06.2013.).

Andrija Jambrešić: Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica et hungarica..., Zagreb 1742. // barper.com. Dostupno na: <http://www.barper.com/hr/BOOKS-MAPS-POSTERS-XXXIV/Andrija-Jambresic:-Lexicon-latinum-interpretatione-illyrica-germanica-et-hungarica%E2%80%A6-Zagreb-1742-/34/26314/> (23.06.2013.).

Čakovec. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
<http://hr.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cakovec> (22.06.2013.).

Josip Bedeković 'Natale solum sancti Hieronymi'. // eakovec.com. 18.10.2012. Dostupno na:
<http://eakovec.com/2012/10/josip-bedekovic-natale-solum-sancti-hieronymi/> (22.06.2013.).

Juraj IV. Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Juraj_IV._Zrinski (22.06.2013.).

Knezovi Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Knezovi_Zrinski (22.06.2013.).

Nikola Šubić Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Nikola_%C5%A0ubi%C4%87_Zrinski (22.06.2013.).

Obitelj Zrinski. // Onecroatia.info. Dostupno na: http://onecroatia.info/turisticke_atrakcije/obitelj-zrinsk/ (22.06.2013.).

Petar Zrinski. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Petar_Zrinski (22.06.2013.).

Ruđer Bošković. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Ru%C4%91er_Bo%C5%A1kovi%C4%87 (23.06.2013.).

Tripartitum. // Wikipedija: slobodna enciklopedija. Dostupno na:
<http://hr.wikipedia.org/wiki/Tripartitum> (23.06.2013.).

Župa Čakovec. // ofm.hr. Dostupno na: http://www.ofm.hr/zupa_cakovec/ (31.08.2013.).